

Teknik Üniversitesi
İnşaat Fakültesi
Çevre Mühendisliği
Bölümünden **Doç. Dr.
Hale Özgün Erşahin**
evsel atık sular,
membran teknolojisi
ve çevre ekonomisi
konularındaki; İstanbul
Teknik Üniversitesi
İnşaat Fakültesi
Geomatik Mühendisliği
Bölümünden **Prof. Dr.
Elif Sertel** uzaktan
algılama ve coğrafi yapay
zekâ alanlarındaki; Orta
Doğu Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mikro ve Nanoteknoloji
Bölümünden **Dr. Öğr.
Üyesi Selçuk Yerci**
güneş enerjisi ve
fotonik alanlarındaki;
Koç Üniversitesi Fen
Fakültesi Moleküler
Biyoloji ve Genetik
Bölümünden **Doç. Dr.
Elif Nur Fırat Karalar**
hücre biyolojisi ve nadir
genetik hastalıklar
konularındaki; Koç
Üniversitesi Mühendislik
Fakültesi Kimya-
Biyoloji Mühendisliği
Bölümünden **Doç.
Dr. Nurcan Tunçbağ**
biyoenformatik ve
hesaplamalı sistem
biyolojisi alanındaki;
İstanbul Medeniyet
Üniversitesi Fen-
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümünden
Doç. Dr. Muhammed

Talha Çiçek modern
Orta Doğu tarihi ve
Osmanlı modernleşmesi
konularındaki; Fırat
Üniversitesi İktisadi ve
İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümünden
Prof. Dr. Burcu Özcan
enerji ve çevre ekonomisi
alanındaki; Artvin
Çoruh Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Eğitim
Bilimleri Bölümünden
**Doç. Dr. Seydi Ahmet
Satıcı** pozitif psikoloji,
sosyal psikoloji, teknoloji
bağımlılığı ve COVID-
19'un psikolojik etkileri
konularındaki; Erciyes
Üniversitesi İktisadi ve
İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümünden
Doç. Dr. Recep Ulucak
çevre ekonomisi ve
sürdürülebilir kalkınma
konularındaki; Koç
Üniversitesi İnsani Bilimler
ve Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümünden
Doç. Dr. Tilbe Gökşun
Yörük dil ve bilişsel
gelişim, multimodal
düşünce ve iletişim ile
dilin nöropsikolojisi
konularındaki çalışmaları
nedeniyle TÜBİTAK Teşvik
Ödülü'nü kazandı.

TÜBİTAK Ödülleri ile ilgili
detaylı bilgi için [https://
www.tubitak.gov.tr/tr/
haber/2021-yili-tubitak-
odulleri-aciklandi](https://www.tubitak.gov.tr/tr/haber/2021-yili-tubitak-odulleri-aciklandi) adresini
ziyaret edebilirsiniz. ■

DNA'dan Plastik

Özlem Ak

Şimdiye kadar geliştirilen
en sürdürülebilir plastik,
DNA'dan ve bitkisel
yağdan üretildi. Dahası,
bu plastik paketlemede
ve elektronik cihazlarda
da kullanılabilir.
DNA'dan yenilenebilir
plastik üretmek çok az
enerji gerektirir. Geri
dönüştürülmesi veya
parçalanması da kolay
olacağından tam bir çevre
dostudur. Geleneksel
plastikler, yenilenemeyen
petrokimyasallardan
üretilir; yoğun ısıtma
ve toksik kimyasallar
gerektirir ve
parçalanmaları yüzlerce
yıl sürebilir, dolayısıyla
çevreye hayli zararlıdır.

Bunların sadece
küçük bir kısmı geri
dönüştürülebilir, geri
kalanı çöp sahalarına
atılıyor, yakılıyor veya
çevreyi kirletiyor. Mısır
nişastası ve deniz yosunu
gibi bitkisel kaynaklardan
elde edilen alternatif
plastikler, yenilenebilir
ve biyolojik olarak
parçalanabilir oldukları
için giderek daha popüler
hâle geliyor. Ne var ki
üretilmeleri için çok fazla
enerji gerekir ve geri
dönüşümleri zordur.

Çin, Tianjin
Üniversitesinden Dayong
Yang ve meslektaşları, bu
sorunların üstesinden
gelmek üzere bir
biyoplastik geliştirdi;
bunun için kısa DNA
ipliklerini, bitkisel

yağdan üretilen jel benzeri bir kimyasalla bağladılar. Kullanılan yöntemde jel, kalıplar hâlinde şekillendirildi ve dondurarak kurutma işlemiyle katılaştırıldı. Araştırmacılar bu tekniği kullanarak fincan, yapboz parçaları, DNA molekülü modeli ve dambıl da dâhil olmak üzere birkaç parça ürettiler. Daha sonra bu nesnelere geri dönüştürmek üzere suya daldırıp bir jel elde ettiler, böylece ürettikleri malzemenin yeni şekillere dönüştürülecek hâle gelmesini sağladılar.

Dünyada tahminen 50 milyar ton kadar DNA bulunması, yani hammaddenin yaygın olması yeni geliştirilen plastiğin bir diğer avantajı. Somon DNA'sı kullanan Yang ve meslektaşları, DNA'nın ekin atıkları, algler veya bakteriler gibi başka yenilenebilir kaynaklardan da elde edilebileceğini söylüyorlar.

Yang, DNA plastiğinin üretiminde yüksek sıcaklıklara ihtiyaç duyulmaması nedeniyle, polistiren plastiğe göre %97 daha az

karbon emisyonuna neden olduğunu ve gerekmediği durumlarda DNA'nın uygun enzimler kullanılarak parçalanabildiğini belirtiyor. Geliştirdikleri malzemenin bilinen diğer plastikler arasında çevresel açıdan en sürdürülebilir malzeme olduğunu vurgulayan Yang, plastiğin iki ana dezavantajından da söz ediyor: biri geleneksel petrokimya plastikleri kadar güçlü olmaması, diğeri ise tekrar jele dönüşmemesi için kuru kalması gerektiği. Sonuç olarak, bu plastiğin ambalaj malzemesi ve elektronik cihazlar için yardımcı malzeme olarak muhtemelen en uygun seçenek olduğunu düşünüyor. Avustralya, Deakin Üniversitesinden Maryam Naebe ise yeni geliştirilen malzemenin suya dayanıklı kimyasallarla kaplanarak su geçirmez hâle getirilebileceğini hatırlatıyor.

Yang attıkları adımın bir başlangıç olduğunu belirterek ekibinin plastikten ticari ürünler de yapmayı planladığının altını çiziyor. ■

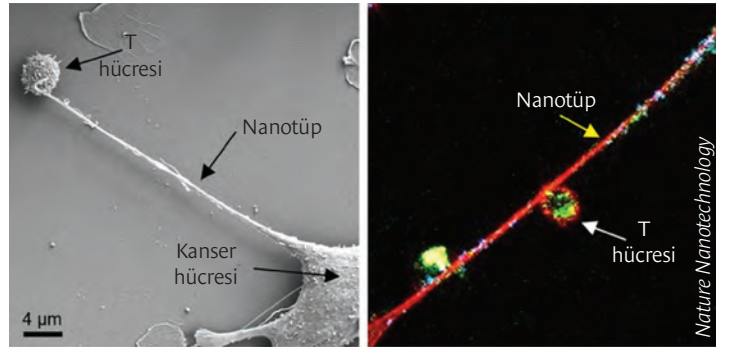
Ah Şu Kanser Hücreleri!

Özlem Ak

Bazı hücre türlerinin nanotüp şeklinde dokunaçlar geliştirdiği bilim insanları hâlihazırda biliniyordu. Aktin adlı proteinden yapılmış bu nanotüpler, bir hücrenin kendisini diğerine bağlamasını sağlayabilir. Böylece hücreler arasında mitokondri dâhil olmak üzere organel alışverişi gerçekleşebilir. *Nature Nanotechnology* dergisinde yayımlanan bir çalışmaya göre, kanser hücreleri de yakınlarındaki bağışıklık hücrelerine ait enerji üreten organelleri kullanarak kendi büyümelerini hızlandırabiliyor. Araştırmacılar, kanser hücrelerinin

nanotüpleri kullanarak iki tip bağışıklık hücresinden (kanser hücrelerini öldürebilen T hücreleri ve doğal öldürücü T hücreleri) mitokondrilerini "gasp" ettiğine dair ilk kanıtı elde ettiler.

Harvard Tıp Okulundan Shiladitya Sengupta, kanser hücrelerinin nano ölçekli "dokunaçlar" kullanarak başka hücrelerin mitokondrisini kendilerine aktarmalarının son derece şaşırtıcı bir bilgi olduğunu söylüyor. Sengupta ve meslektaşları, bir mikroskop kullanarak bu etkileşimleri görüntülemeye önce 16 saat boyunca farelerin bağışıklık hücrelerini ve kanser hücrelerini aynı petri kabında beklettiler. Ortalama olarak, her kanser hücresinin bir T hücresine bağlanmak üzere birer nanotüp

Soldaki mikroskopik görüntüde, bir meme kanseri hücresi ile bir bağışıklık hücresi arasındaki nanotüp oluşumu; sağdaki görüntüde ise, hücreler arasındaki nanotüp aracılığıyla T hücresinden kanser hücresine aktarılan mitokondri (yeşil floresan boya ile etiketlenmiş) gösteriliyor.